

TRUNG TÂM PIM: 10 NĂM XÂY DỰNG VÀ PHÁT TRIỂN

PGS.TS Trần Chí Trung

Phó Giám đốc phụ trách Trung tâm PIM
Viện Khoa học Thủy lợi Việt Nam

Sau 10 năm thành lập và đi vào hoạt động, Trung tâm Tư vấn quản lý thủy nông có sự tham gia của người dân (Trung tâm PIM) ngày càng khẳng định được vai trò là tổ chức khoa học và công nghệ (KH&CN) đầu tiên và duy nhất có chức năng nghiên cứu khoa học phục vụ các dịch vụ công ích của Nhà nước, tham gia đào tạo và hợp tác quốc tế về PIM trong phạm vi cả nước. Các kết quả nghiên cứu và chuyển giao công nghệ của Trung tâm đã góp phần quan trọng vào việc thực hiện Đề án nâng cao hiệu quả quản lý công trình thủy lợi hiện có, Đề án tái cơ cấu ngành nông nghiệp. Đây cũng là cơ sở khoa học và thực tiễn phục vụ sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa nông nghiệp nông thôn và xây dựng nông thôn mới ở nước ta.

Trung tâm PIM thuộc Viện Khoa học Thủy lợi Việt Nam được thành lập cuối năm 2004 và chính thức đi vào hoạt động từ năm 2005. Trung tâm là tổ chức KH&CN đầu tiên và duy nhất có chức năng nghiên cứu khoa học phục vụ các dịch vụ công ích của Nhà nước; tham gia đào tạo và hợp tác quốc tế về PIM trong phạm vi cả nước.

Khi mới thành lập, Trung tâm chỉ có 10 cán bộ, trong đó một nửa là cán bộ kiêm nhiệm, do GS.TS Nguyễn Tuấn Anh - Viện trưởng Viện Khoa học thủy lợi kiêm, Giám đốc Trung tâm. Đến nay, Trung tâm có 1 phòng chức năng và 3 phòng nghiên cứu chuyên môn (Phòng Chính sách và phân tích hệ thống, Phòng Tổ chức hợp tác dùng nước và Phòng Nghiên cứu, chuyển giao công nghệ thủy lợi nội đồng) với hơn 30 cán bộ (trong đó có 1 phó giáo sư, 1 tiến sĩ và 22 thạc sĩ, còn lại đều có trình độ đại học) cùng đội ngũ cộng tác viên, cố vấn là các nhà khoa học, chuyên

Phó Thủ tướng Chính phủ Vũ Văn Ninh thăm mô hình ứng dụng công nghệ tưới tiết kiệm nước cho vùng chuyển đổi trồng lúa kém hiệu quả sang trồng cỏ, ngô để chăn nuôi bò sữa do Trung tâm thực hiện tại tỉnh Hà Nam

gia nhiều kinh nghiệm trong và ngoài ngành.

Trong 10 năm qua, Trung tâm đã triển khai nhiều hoạt động nghiên cứu, tư vấn cho Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn (NN&PTNT), các địa phương, cộng đồng trong việc phát triển

PIM, xây dựng hệ thống thủy lợi nội đồng để quản lý hiệu quả và bền vững hệ thống thủy lợi nội đồng và đã đạt được một số thành tựu trong thúc đẩy PIM phát triển, nâng cao hiệu quả hệ thống thủy lợi nội đồng, góp phần thực hiện Đề án nâng cao hiệu quả quản

lý công trình thủy lợi hiện có, Đề án tái cơ cấu ngành nông nghiệp. Các kết quả này cũng là cơ sở khoa học và thực tiễn phục vụ sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa nông nghiệp nông thôn, xây dựng nông thôn mới. Với những kết quả đã đạt được, uy tín, vai trò của Trung tâm PIM ngày càng được Bộ NN&PTNT, các địa phương và nhiều tổ chức quốc tế đánh giá cao. Dưới đây xin điểm lại một số kết quả chính về hoạt động KH&CN của Trung tâm trong 10 năm qua.

Về nghiên cứu khoa học

Trong giai đoạn 2005-2015, Trung tâm đã thực hiện nhiều đề tài nghiên cứu khoa học (2 đề tài cấp nhà nước, 8 đề tài cấp bộ...) về phát triển PIM, thủy lợi nội đồng để nâng cao hiệu quả quản lý khai thác công trình thủy lợi, phục vụ phát triển nông nghiệp, nông thôn, phát triển cộng đồng. Các nhiệm vụ KH&CN được Trung tâm thực hiện trong giai đoạn này tập trung vào nghiên cứu thể chế chính sách, mô hình tổ chức dùng nước, xã hội hóa quản lý công trình thủy lợi; nghiên cứu xây dựng hệ thống thủy lợi nội đồng, phục vụ tái cơ cấu ngành nông nghiệp, xây dựng nông thôn mới.

Kết quả nghiên cứu về thể chế chính sách, mô hình tổ chức dùng nước, xã hội hóa quản lý hiệu quả công trình thủy lợi

Kết quả nghiên cứu về cơ chế chính sách thúc đẩy phát triển PIM, chuyển giao quản lý tưới, xã hội hóa quản lý công trình thủy lợi của Trung tâm là cơ sở để Bộ NN&PTNT sửa đổi Thông tư 75 hướng dẫn thành lập tổ chức hợp tác dùng nước, Thông tư 65 hướng dẫn thực hiện phân cấp quản lý khai thác công trình

Tập huấn PIM và O&M cho cán bộ quản lý thủy nông cơ sở

thủy lợi và chính sách về hợp tác công tư trong đầu tư xây dựng và quản lý trạm bơm điện nhỏ cho vùng Đồng bằng sông Cửu Long (ĐBSCL).

Trung tâm đã tham gia xây dựng quy trình, phương pháp thành lập, củng cố tổ chức dùng nước áp dụng cách tiếp cận, phương pháp phát huy sự tham gia của cộng đồng và các bên liên quan như tiếp cận “trên xuống - dưới lên” và phương pháp “cùng học, cùng làm”; áp dụng vào thực tiễn để xây dựng nhiều mô hình PIM quản lý hiệu quả công trình thủy lợi, công trình cấp nước sinh hoạt nông thôn cho vùng miền núi phía Bắc, vùng ĐBSCL và các vùng miền khác trên cả nước.

Cách tiếp cận và giải pháp gắn phát triển thủy lợi nội đồng và PIM với xây dựng nông thôn mới cũng đã được Trung tâm thực hiện thành công. Trung tâm đã phối hợp với các địa phương thực hiện các nghiên cứu về xây dựng mô hình tổ chức quản lý cấp tỉnh, mô hình tổ chức dùng nước, cơ chế, giải pháp thực hiện phân cấp quản lý khai thác công trình thủy lợi, cơ chế tài chính bền vững cho các tổ chức quản lý cho các tỉnh

Cao Bằng, Bắc Kạn, Hà Giang, Long An - đây là cơ sở khoa học để các tỉnh ban hành quy định về quản lý khai thác công trình thủy lợi áp dụng trên địa bàn tỉnh.

Bên cạnh đó, Trung tâm đã nghiên cứu xây dựng thành công 3 mô hình thử nghiệm xã hội hóa quản lý hệ thống thủy lợi cho vùng Đồng bằng sông Hồng, miền Trung và ĐBSCL; mô hình phát huy sự tham gia của các thành phần kinh tế (PPP) trong đầu tư, quản lý hệ thống thủy lợi nhỏ ở vùng ĐBSCL; Đề án xây dựng mô hình xã hội hóa đầu tư, quản lý trạm bơm điện nhỏ cho tỉnh An Giang. Ngoài ra, Trung tâm đã xây dựng thành công các mô hình cộng đồng quản lý hồ đập nhỏ chủ động phòng tránh, giảm nhẹ tác hại thiên tai, thích ứng với biến đổi khí hậu cho các tỉnh Nghệ An, Hà Tĩnh và Quảng Trị; xây dựng mô hình thí điểm chuyển giao kênh cấp 2 liên xã cho các Liên hiệp tổ chức quản lý ở hệ thống Cầu Sơn - Cẩm Sơn (Bắc Giang), hệ thống Kê Gổ (Hà Tĩnh) và hệ thống Phú Ninh (Quảng Nam); xây dựng mô hình Ban chỉ đạo sản xuất và phát triển thủy lợi cấp xã và cấp huyện

(mô hình LIFD) nhằm phát huy sự tham gia của các bên liên quan để cải thiện thể chế quản lý tưới ở huyện Gia Bình, tỉnh Bắc Ninh; xây dựng quy trình trên xuống - dưới lên có sự tham gia của các bên để lựa chọn danh mục công trình thủy lợi, tiêu chí lựa chọn công trình ưu tiên đầu tư; tham gia xây dựng, biên soạn các sổ tay, tiêu chuẩn phục vụ phát triển nhân rộng mô hình PIM như: Sổ tay hướng dẫn thành lập, củng cố tổ chức dùng nước; Sổ tay hướng dẫn xây dựng mô hình cộng đồng chủ động phòng tránh, giảm nhẹ tác hại thiên tai các hồ chứa nhỏ vùng miền Trung; Sổ tay hướng dẫn xã hội hóa xây dựng và quản lý thủy lợi nội đồng...

Kết quả nghiên cứu xây dựng hệ thống thủy lợi nội đồng, phục vụ tái cơ cấu ngành nông nghiệp, xây dựng nông thôn mới

Trong lĩnh vực này, Trung tâm đã nghiên cứu xây dựng thành công các mô hình thủy lợi nội đồng, quy trình, kỹ thuật tưới tiết kiệm nước áp dụng kỹ thuật SRI cho cây lúa; công nghệ tưới và chế độ tưới tiết kiệm nước cho một số cây trồng cận có hiệu quả kinh tế cao như dưa, bưởi, cam, mía, lạc, dưa hấu, cải ngọt; các giải pháp thu trữ nước cho vùng đất dốc, giải pháp vận hành tối ưu hệ thống thủy lợi nội đồng.

Bên cạnh đó, Trung tâm đã nghiên cứu, đề xuất sơ đồ quy hoạch thủy lợi kết hợp đáp ứng phương thức canh tác tiên tiến, chuyển đổi cơ cấu cây trồng, áp dụng cơ giới hóa sản xuất nông nghiệp phục vụ xây dựng nông thôn mới cho vùng Bắc Trung Bộ; các giải pháp công nghệ xây dựng hệ thống kênh nội đồng; giải pháp xây dựng cơ sở hạ tầng thủy lợi cho nuôi trồng thủy sản vùng ven biển tỉnh Thừa Thiên -

Huế; xây dựng 3 mô hình điểm quy hoạch thủy lợi nội đồng và đường giao thông nông thôn cho 3 xã điểm ở Nghệ An, Hà Tĩnh và Thừa Thiên - Huế; xây dựng mô hình điều tiết phân phối nước ở hệ thống thủy lợi nội đồng; mô hình khai thác nguồn nước và ứng dụng công nghệ tưới tiết kiệm nước cho cây dưa hấu, cây lạc, cải ngọt ở tỉnh Nghệ An; xây dựng bộ tiêu chí đánh giá hiệu quả phân phối nước, quy trình vận hành phân phối nước có sự tham gia ở hệ thống thủy lợi nội đồng; xây dựng mô hình điểm ứng dụng công nghệ tưới tiết kiệm nước cho vùng chuyển đổi đất trồng lúa kém hiệu quả sang trồng cỏ, ngô để phát triển chăn nuôi bò sữa, nâng cao giá trị gia tăng trong sản xuất nông nghiệp phục vụ tái cơ cấu ngành nông nghiệp cho tỉnh Hà Nam...

Hoạt động tư vấn và chuyển giao công nghệ

Trong giai đoạn 2005-2015, Trung tâm đã thực hiện trên 40 dự án tư vấn, chuyển giao công nghệ, trong đó đa số là các dự án quốc tế, dự án ODA. Hoạt động tư vấn, chuyển giao công nghệ của Trung tâm đã góp phần đưa nhanh các kết quả nghiên cứu khoa học của Trung tâm vào thực tiễn sản xuất, góp phần đẩy mạnh phát triển PIM, phát triển cộng đồng và xây dựng hệ thống thủy lợi nội đồng. Trung tâm cũng đã hỗ trợ các địa phương xây dựng được nhiều mô hình về chuyển giao quản lý thủy lợi, mô hình PIM hiệu quả ở các vùng miền, đây là cơ sở quan trọng cho việc đánh giá tổng kết và nhân rộng mô hình PIM trên cả nước.

Bên cạnh đó, Trung tâm đã tổ chức thực hiện nhiều khóa đào tạo, tập huấn nâng cao năng lực quản lý khai thác công trình thủy lợi, nâng cao nhận thức về PIM

và vận hành bảo dưỡng công trình (O&M) cho các công ty khai thác công trình thủy lợi và tổ chức dùng nước ở nhiều địa phương trên cả nước. Trung tâm đã phối hợp với một số viện nghiên cứu, trường đại học quốc tế như: AIT, Copenhagen, Nam Úc trong việc đào tạo sau đại học, phối hợp với các tổ chức quốc tế (AFD, WB, ADB...) trong việc hỗ trợ xây dựng các mô hình PIM, đào tạo nâng cao năng lực cho các địa phương; kết hợp với AIT tổ chức thực hiện các khóa đào tạo, tham quan học tập về mô hình PIM, xây dựng nông thôn, phát triển cộng đồng cho học viên từ một số nước trong khu vực như Lào, Srilanka, Nepal, Thái Lan.

Trong 10 năm qua, Trung tâm đã đạt được một số thành tựu trong việc thúc đẩy phát triển PIM, xây dựng hệ thống thủy lợi nội đồng góp phần thực hiện các đề án của Chính phủ và ngành NN&PTNT; phục vụ sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa nông nghiệp nông thôn, xây dựng nông thôn mới ở nước ta. Với những kết quả đã đạt được, Trung tâm PIM luôn nhận được sự tin tưởng và đánh giá cao của Bộ NN&PTNT, các địa phương và nhiều tổ chức quốc tế. Trong thời gian tới, được sự quan tâm, hỗ trợ của Bộ NN&PTNT, sự chỉ đạo của Viện Khoa học Thủy lợi Việt Nam, tập thể cán bộ Trung tâm quyết tâm giữ gìn, phát huy truyền thống, củng cố hoàn thiện tổ chức, đổi mới cơ chế quản lý để hoàn thành xuất sắc các nhiệm vụ được giao và đóng góp nhiều hơn nữa vào thành tích chung của Viện Khoa học Thủy lợi Việt Nam nói riêng, sự phát triển của ngành NN&PTNT nói chung ✎